

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Paloheimo, Maare

Title: Lindbergin kauppiasperheen vaiheita ennen ja jälkeen Turun palon

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Suomen sukututkimusseura, 2020

Rights: In Copyright

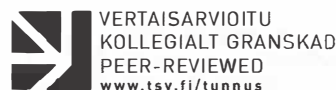
Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Paloheimo, M. (2020). Lindbergin kauppiasperheen vaiheita ennen ja jälkeen Turun palon. *Genos*, 91(4), 194-210.

Lindbergin kauppiasperheen vaiheita ennen ja jälkeen Turun palon

Maare Paloheimo

Tulipalolla, jonka on arvioitu tuhonneen kolmeneljäsosaa Turun kaupungista syyskuussa 1827, oli tunnetusti laaja-alaiset vaikutukset kaupungin kehitykseen, sen asukkaisiin ja heidän toimeentuloonsa. Tämä Pohjoismaiden tuhoisimpana kaupunkipalona pidetty suurpalo jätti kodittomiksi noin 11 000 kaupunkilaista eli lähes 90 prosenttia kaupungin väestöstä. Aineelliset tuhot olivat valtavat. Tässä artikkelissa tarkastellaan Turkua kohdannutta katastrofia yksilön ja perheen näkökulmasta ja kysytään, miten elämä jatkui kodin ja toimeentulon vieneen katastrofin jälkeen? Tarkastelu keskittyy Henric Lindberg -nimiseen pikkukauppiaseen ja hänen perheeseensä.

Johdanto

Suomen suurinta kaupunkia Turkua koetelleesta katastrofaalisesta tulipalosta, joka sai alkunsa syyskuun neljännen päivän iltana vuonna 1827, on kirjoitettu verrattain paljon. Aikalaiset kuulivat katastrofista ja kaupunkilaisten avuntarpeesta lukuisista sanomalehdistä niin Suomessa kuin ulkomailla.¹ Luonnollisesti myös yksityiset ihmiset kirjoittivat tapahtumasta kirjeisään ja muistelmissaan. Näiden lisäksi Turun palosta – ja muista aikakauden tuhoisista kaupunkipaloista – laadittiin arkkiveisuja, jotka kiersivät kansan parissa jopa vuosikymmeniä.² Tieteelliset tutkimukset, joissa tulipalon syitä ja seurauksia on käsitelty eri näkökulmista, ovat nojautuneet sekä näihin että palon tutkinnan ja kaupungin jälleenrakennusprosessin seurauksena syntyneisiin viranomaislähteisiin.³ Tuoreimmat tutkimukset ovat käsitelleet esimerkiksi palovakuuttamista ja sanomalehdistön katastrofiuutisoitinta.⁴

Suurpaloa, jota pidetään käännteentekevä ei vain Turun, vaan myös koko maan historiassa, on kuitenkin tutkittu vähemmän yksilöiden tai perheiden näkökulmasta. Sen vuoksi tavallisten turkulaisten kohtaloista pidemmällä aikavälillä on vähän tietoa. Myös jälleenrakennusaika on jäänyt sivuosaan tutkimuksissa. Tässä tarkastelu viedään tavallisten turkulaisten tasolle ottamalla huomion kohteeksi pikkukauppias Henric Lind-

berg, joka oli asunut Turussa lähes 20 vuotta ennen tulipaloa. Tarkastelen kauppias Lindbergin ja hänen perheensä vaiheita ennen Turun paloa ja sen jälkeen, muutamien lasten osalta aina 1900-luvulle asti. Selvitän perheen vaiheita ja sitä, miten ulkoisista syistä johtuva yllättävä kriisi ja sen seurauksena perheenpään talousahdinko vaikuttivat seuraavaan sukupolveen. Näin voidaan valottaa turkulaisten pienporvareiden elämää ja kaupunkiyhteisössä tapahtunutta muutosta vuoden 1827 jälkeen.

Kaupunkihistorian ohella tutkimukseni liittyy kriisejä ja katastrofeja koskevaan tutkimusperinteeseen. Kaupunkipalojen kaltaisten suurten katastrofien – samoin kuin niiden uhan – voidaan katsoa toimineen usein alkuna sosiaalisille ja rakenteellisille muutoksille.⁵ Kuten tunnettua, näin tapahtui myös Turussa. Vastavaanlaisia kriisejä koettiin Suomessa toistuvasti 1800–1860-lukujen aikana: melkein jokainen puutalovaltainen kaupunki paloi tuona aikana.⁶ Verrattuna muihin kriiseihin tai katastrofeihin, kuten epidemioihin, tulviin tai maanjäristyksiin, tulipalo merkitsi totaalista, valikoimatonta tuhoa: usein uhrit menettivät kaiken omaisuutensa sosiaaliseen asemaan tai muihin lähtökohtiin katsomatta. Vaikka suurpalot eivät yleensä vaatineet merkittävästi kuolonuhreja, kaupunkien asukasluku kuitenkin usein laski taloudellisen taantuman takia tai palosta kärsi-

neiden siirtyessä muualle. Demografiset vaikutukset kestivät pitkään ja korjaantuivat hitaasti.⁷ Turussa vuoden 1827 palon vaikutuksia lisäsi yliopiston siirto Helsinkiin.

Tutkin kauppias Henric Lindbergiä ja hänen perhettään pääasiassa Turun seurakuntien ja kaupunginhallinnon arkistomateriaalien avulla. Tapahtumia taustoittavat myös Turun kaupunginarkistossa säilytettävät Turun palovahinkokomitean asiakirjat. Ajan käytänteiden mukaan heti tulipalon jälkeen perustettiin komitea, joka huolehti käytännön asioista sekä avustusten ja korvausten jakamisesta palossa omaisuuttaan menettäneille.⁸ Arkisto sisältää muun muassa kaupunkilaisten jättämiä korvausanomuksia.⁹ Henric Lindbergin vaiheita valaisevat myös kaupungin maistraatin sekä ylimmän hallinnon, senaatin¹⁰, asiakirjat: Lindberg anoi ensin maistraatilta ja myöhemmin senaatin talousosastolta – eli käytännössä hallitsijalta – taloudellista tukea vuonna 1830.¹¹ Lisäksi olen hyödyntänyt niin sanottua Dahlströmin kortistoa, joka on digitoituna avoimesti saatavilla. Kortisto, joka sisältää 1800-luvun turkulaisten henkilöhistoriallisia tietoja ja viittauksia alkuperäislähteisiin, on syntynyt Svante Dahlströmin Turun paloa käsitelleen laajan tutkimuksen ohessa.¹² Täydentävänä aineistona olen käyttänyt sanomalehtiä.

Tarkastelen aluksi Henric Lindbergin taustaa ja kauppiasuran alkua Turussa sekä perheelistymistä ja perheen sosiaalisia verkostoja. Sen jälkeen käsitelen kaupungin palon vaikutuksia Lindbergin taloudelliseen tilanteeseen. Lopuksi keskityn perheen lasten elämäntilanteeseen.

Turun palo 4.-5.9.1827

Tiistai-iltana, neljäs syyskuuta 1827 syttynyt tulipalo sai alkunsa Aninkaistenmäellä sijainneesta porvari Gustaf Hellmanin taloudesta, nykyisen Puutorin eteläpuolelta. Syynä arveltiin olleen palvelusväen varomaton tulenkäsittely, joskin toinen vaihtoehto oli kipinöiden leviäminen naapuritalon savupiipusta. Hellmanin perhe asui yhdessä Pohjoiskorttelin näyttävimmistä taloista: tontilla oli kadunmyötäisesti rakennetun päärakennuksen lisäksi useita muita rakennuksia ja väkeä yli 30 henkeä. Alueella asui etenkin käsityöläisiä ja pikkukauppiaita viereen

rakennetuissa puutaloissa.¹³ Eräs näistä taloista kuului kauppias Henric Lindbergin perheelle, Hellmanin perhetutuille.

Kaupungin raunioittanut tulipalo, joka vaati eri arvioiden mukaan vähintäänkin 17 kuolonuhria, saatiin hallintaan yli 18 tunnin kuluttua syttymisestään. Tuli kuitenkin kyti raunioissa vielä viikkoja.¹⁴ Avustustoimiin ryhdyttiin nopeasti ja kaksi päivää palon jälkeen perustettiin komitea, joka koordinoi avustus- ja jälleerakennustöitä. Komitea toimi aina vuoteen 1836 asti. Käytännön asioiden ja hallinnon organisoiminen oli tärkeää, sillä vaarana oli epäjärjestyksen syntyminen palon jälkeisessä kriisitilanteessa.¹⁵ Tulipalon tuhot saatiin pikaisesti korkeimpien viranomaisten tietoisuuteen, ja kenraalikuvernööri Arseni Zakrevski saapui Helsingistä Turkuun. Myös hallitsija antoi huomattavan lahjoituksen hädänalaisten auttamiseksi ja määräsi Turun venäläisen varuskunnan viljavarastot avattavaksi.¹⁶

Henric Lindbergillä – kuten suurimmalla osalla kaupunkilaisista – ei ollut palovakuutusta. Tämä ilmenee korvausanomuksesta, jonka hän jätti Turun palokomitealle pian palon jälkeen. Palovakuuttaminen oli verrattain harvinaista 1820-luvun Suomessa: Turussa lähinnä varakkaimmat olivat vakuuttaneet tonttinsa. Kaupunkilaisilla oli vakuutuksia ruotsalaisessa ja suomalaisessa palovakuutusyhtiössä, mutta ne molemmat joutuivat vaikeuksiin Turun ja Boråsin tuhoisien kaupunkipalojen takia. Vakuuttaminen lisääntyi 1850-luvun jälkeen, kun alalle tuli lisää toimijoita.¹⁷

Anomuksen mukaan Lindbergin perhe oli asunut kahdeksan lämmitettävän huoneen talossa ja tehdyn luettelon perusteella palossa oli tuhoutunut omaisuutta, jota oli selkeästikin vaikea pelastaa koon tai painon takia (esimerkiksi puutavaraa, heinää ja humalaa, mankeli). Näyttää siltä, että palossa tuhoutui myös myytäväksi tarkoitettua omaisuutta. Tuhoutunut omaisuus arvioitiin liki 4 700 assignaattiruplan arvoiseksi, josta perheen asuintontin rakennusten osuus oli 2850 ruplaa. Luettelossa ei mainita vaatetavaraa tai pikkuesineitä, vaikka lukuisissa muissa korvausanomuksissa listattiin menetettyä omaisuutta joskus vaatekappaleenkin tarkuudella. Vaikka vaatteet ja pienesineet puut-

tuvat Lindbergin anomuksesta, varmaa tietoa siitä, oliko perhe palon sytyessä paikalla tai saivatko he omaisuuttaan pelastettua, ei ole. Lindbergin hallussa oli myös toinen tontti, josta hän niin ikään haki korvauksia.¹⁸ Oletettavasti hän oli vuokrannut sitä saadakseen lisätuloja.

Komitean myöntämät korvaukset olivat pieniä, yleensä kolmesta kuuteen prosenttia tuhoutuneen omaisuuden arvosta.¹⁹ Henric Lindbergille korvausta myönnettiin 18 ruplaa 14 kopeekkaa.²⁰ On selvää, että perheellä ei enää ollut mahdollisuuksia saavuttaa aikaisempaa elintasoaan. Tilanne johti lopulta siihen, että rakennuttaakseen uuden talon suurelle perheelleen Henric Lindberg haki lainaa tai avustusta kaupungin maistraatilta 1830. Saatuaan kielteisen vastauksen, hän lähetti anomuksen hallitsijalle syyskuussa 1830.²¹ Nämä anomuskirjeet eivät kuitenkaan valaise porvari Lindbergin taustaa ja ongelmien syytä. Mitä paljastuu avunpyyntöjen takaa? Kuka oikein oli porvari Lindberg ja miksi hän anoi kolme vuotta palon jälkeen apua saadakseen ”kymmenelle nälkäiselle lapselleen” katon pään päälle? Miten perhe lopulta selvisi?

Maaseudulta kaupunkiin

Henric Lindberg oli lähtöisin Halikosta. Hän syntyi Angelniemen Isokylässä rusthollarin perheeseen kesällä 1784. Perheen yhdeksästä lapsesta kolme menehtyi pienenä. Perheen Matts-isän kuoleman jälkeen kotitila sai uuden isännän Maria -äidin avioituessa uudelleen. Myöhemmin perheen vanhimmasta elossa olevasta pojasta tuli uusi isäntä, ja isäpuoli jäi taloon vanhana isäntänä. Henric oli jonkin aikaa isoveljensä renkinä.²²

Henric saapui Turkuun vuoden 1809 alussa.²³ Kaupunkiin muuttoa selittää todennäköisesti parempi mahdollisuus hankkia toimeentuloa Suomen tuon ajan suurimmasta kaupungista, jonne matka Angelniemeltä oli verrattain lyhyt. Turku oli vilkas satamakaupunki, sillä oli kaupasuhteita ulkomaille, kehittyvä talouselämä ja tätä kautta työmahdollisuuksia muualta tulleillekin. Satamakaupungeilla oli usein laajat muuttoalueet ja niiden kasvu perustui pitkälti maan sisäiseen muuttoon²⁴ – näin oli Turunkin tapauksessa. Muutto kaupunkiin toi mukanaan

myös konkreettisen muutoksen: Henric otti käyttöön sukunimen Lindberg. Sukunimeä voi pitää merkinä siitä, että hän pyrki sulautumaan kaupunkimaiseen elämään.²⁵

Henric Lindberg muutti Turkuun käänteentekevänä ajankohtana, Venäjän ja Ruotsin välisen sodan eli Suomen sodan (1808–1809) aikana. Tilanne Turussa oli varsin vakaa, sillä venäläiset olivat valloittaneet kaupungin rauhanomaisesti. Henric asettui porvari Gustaf Cavanderin (s. 1771) talouteen, jossa hän työskenteli renkinä noin vuodenpäivät.²⁶ Henricin päätymistä Cavanderin talouteen ei voi pitää sattumana: eri lähteistä kerättyjä tietoja yhdistelemällä varmistuu, että porvari Cavander oli Henricin lanko ja lähtöisin Angelniemeltä. Cavander oli hakenut kotiseudultaan itselleen vaimon, Maria Mattsintyttären (s. 1772)²⁷, joka oli Henricin vanhempi sisar. Maria ja Gustaf Cavander avioituivat elokuussa 1795. Sulhanen, ”nuori mies Turusta”, oli lähtenyt kotipitäjästään jo ennen avioitumistaan ja ottanut käyttöönsä sukunimen. Turussa nuoripari asettui kaupungin pohjoisosaan Aninkaistenmäen alueelle.²⁸ Aninkaistenmäki oli luonteva asuinalue pienporvareille – olihan se tärkeä kaupantekopaikka sekä maaseudulta tulevien talonpoikien ja kaupunkilaisten kohtauspaikka.²⁹

Cavanderin pariskunnalla oli kiinteät yhteydet kotipaikkakuntaansa: myös porvari Cavanderin leskiäiti muutti poikansa talouteen – hän saapui Turkuun vain hieman ennen Henriciä.³⁰ Maria-vaimon lapsuudenkodista oli tullut Turkuun Henricin lisäksi kaksi muutakin veljeä: veljeksistä vanhempi muutti Turkuun samana vuonna kuin sisarensa, toinen saapui hieman myöhemmin ja sai pestin lankonsa Gustaf Cavanderin renkinä. Pesti jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi. Henric tuli Cavanderin rengiksi muutama vuosi tämän jälkeen.³¹ Pestin jälkeen hän toimi palovahtina ja kuului kaupungin niin sanottuun suojelusväkeen.

Perheenisä ja porvari

Turkuun asettunut Henric Lindberg löysi tulevan vaimonsa, Helena (Lena) Bergvallin, käytännössä porvari Cavanderin naapurista. He avioituivat huhtikuussa 1811.³² Henric oli noin 10 vuotta vaimoan nuorempi. Avioliitto oli

Näkymä Aninkaistenmäen puutaloalueelta vuodelta 1882. Kuvaaja J. Reinberg. Turun museokeskus.

Helenalle toinen: hän oli jäänyt yksin lastensa kanssa, kun hänen miehensä muurarinkisälli Carl Wallenius kuoli kuumetautiin toukokuussa 1809.³³ Sota-ajan epävarmuudesta huolimatta perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa olleen hyvä: Walleniuksen perukirjan mukaan hänellä oli ollut huomattava summa käteistä rahaa.³⁴ Walleniuksen varallisuuden perivät leski Helena ja pariskunnan kaksi lasta.³⁵

Helenan ja Henricin esikoispoika syntyi lokakuussa 1812.³⁶ Pariskunnan perhe-elämä ei kuitenkaan kestänyt: kuumetauti vei 36-vuotiaan Helenan tapaninpäivänä 1813.³⁷ Pieni poika menehtyi isorokkoon melko pian äitinsä jälkeen. Sama tauti koitui useiden pikkulasten kohtaloksi Turussa kesällä 1814.³⁸

Leskeksi jäänyt Henric Lindberg jäi asumaan Aninkaistenmäelle samalle tontille, jossa hän oli asunut Helenan kanssa. Myös Helenan lapset aiemmasta liitosta, tytär ja poika, jäivät aluksi isäpuolensa luo.³⁹ Poika lähetettiin alle kymmenen ikäisenä turkulaisen muurarinkisällin luokse oppimaan isänsä ammattia.⁴⁰ Tytär avioitui vuonna 1820 leskeksi jääneen raatihuoneen vahtimestarin kanssa, mutta menehtyi lapsivuoteeseen seuraavana vuonna.⁴¹

Helenan perinnöllä oli oletettavasti merkittävä rooli siinä, että leskeksi jääneen Henricin oli mahdollista hakea kauppasoikeuksia.⁴² Kauppasoikeuksia hakevan piti kyetä maksamaan

porvarisoikeuden hakemisesta aiheutuvat kulut, minkä lisäksi liiketoiminnan aloittaminen vaati pääomaa. Pikkuporvariksi eli suomalaiseksi porvariksi pääsi helpommin ja vähemmällä kokemuksella kuin valtaporvariksi. Tästä syystä pikkuporvarit olivat myös usein nuorempia ja heidän taustansa oli varsin epäyhtenäinen. Toisaalta heidän oikeutensakin olivat rajatummalla kuin ulko- ja kotimaan kauppaa harjoittaneella valtaporvaristolla.⁴³ Henric Lindberg sai porvarisoikeudet loppukesällä 1814, noin 30-vuotiaana. Hänestä tuli myös Turun suomalaisen porvariston köyhäinkassan jäsen.⁴⁴

Syyskuun lopulla 1814 Henric avioitui Lovisa Nybergin (s. 1792) kanssa.⁴⁵ Lovisa-vaimon tausta oli hyvin samanlainen kuin Henricin: hän oli talonpoikaisperheen tytär Tenholan pitäjältä. Pitäjän läpi kulkeva Suuri Rantatie liitti sen Turun kaupungin vaikutusalueeseen. Myös Lovisan sukuverkostot voivat selittää kaupunkiin muuttoa: vuonna 1812 nuori Lovisa tuli Turkuun piiiaksi noin 20 vuotta itseään vanhemman velipuolensa puutarhamestari Emanuel Nybergin ja tämän Johanna-vaimon talouteen Aninkaistenmäen alueelle.⁴⁶

Todennäköisin selitys sille, miksi Henric Lindbergin ja Lovisa Nybergin tiet kohtasivat, on kaupungin pohjoisosassa asuneiden perheiden läheiset suhteet. Jo Henricin ensimmäisellä vaimolla Helenalla oli ollut yhteys Nybergin

talouteen: hän oli ainakin kahden Nybergin perheen lapsen kummi.⁴⁷ Nybergit olivat myös Henricin ja Helenan ainokaiseksi jääneen pojan kummeja. Nybergeillä oli jatkossakin läheiset suhteet Lindbergin perheeseen: kummissuhteiden avulla perheiden yhteydenpitoa voidaan seurata aina 1820-luvun loppuun asti.⁴⁸

Suurperhe ja sosiaaliset verkostot

Kauppiaan uraa aloittelevan Henricin ja hänen Lovisa-vaimonsa perhe kasvoi nopeasti. 1820-luvulle tultaessa parilla oli viisi lasta: kesällä 1815 syntyneen esikoisen, Johan Henricin, jälkeen syntyivät Lovisa Wilhelmina (1816), Maria Carolina (1817), Gustaf Adolf (1818) ja Alexander (1820). Ennen Turun paloa syntyivät Carl Fredrik (1822) sekä tyttäret Amanda Antoinette (1823) ja Fredrika Gustava (1825). Pian palon jälkeen syntyi Engelbert Villehad (1827) ja kuopus Anders Wilhelm vuonna 1829.⁴⁹

Lasten kummivalintoja tarkastelemalla voidaan valottaa perheen verkostoja, sillä kummissuhteita voidaan pitää sosiaalisten suhteiden kuvaajina. Kummiverkostojen tarkastelu on sikäläkin kiinnostavaa, että muutamilla perheen lapsista oli huomattava määrä kummeja verrattuna moniin muihin samaan aikaan kastettuihin lapsiin. Yleisenä käytäntönä oli, että kummeja oli vähintään kaksi, mutta usein kuitenkin enemmän.⁵⁰ Lindbergin lapsilla oli kummeja sekä Turun ruotsalaisesta että suomalaisesta seurakunnasta – perhe kuului jälkimmäiseen.

Yhtä lasta lukuun ottamatta perheen lapset saivat yhden tai kaksi kummiä joko Cavanderin tai Nybergin perheestä tai molemmista, joten tätä kautta kummius perustui myös sukulaisuuteen.⁵¹ Porvari Cavanderin Maria-vaimo, Lindbergin perheen lasten täti, ennätti olla yhden lapsen kummi ennen kuolemaansa (1818). Tämän jälkeen porvari Cavander oli toisen vaimonsa, Reginan, kanssa Lindbergien joulukuussa 1818 syntyneen pojan kummeina. Kun Regina jäi leskeksi vain muutaman avioliittovuoden jälkeen, hän avioitui porvari Gustaf Frimanin kanssa ja pariskunta oli jatkossa useiden Lindbergin lasten kummeina.⁵²

Erityisen merkittävä yhteys näyttää olleen Lindbergin ja Nybergin perheiden välillä, mitä toki selittää Lovisa Lindbergin

ja Emanuel Nybergin sukulaisuus. Puutarhamestari, myöhempi porvari, Emanuel Nyberg oli Johanna-vaimonsa kanssa Lindbergin seitsemän ensimmäisen lapsen kummeja. Leskeksi jäänyt Johanna merkittiin vielä kahden tyttärensä kanssa marraskuussa 1827 syntyneen Engelbertin kummeiksi ja toinen tyttäristä oli Lindbergin kuopuksen kummina. Nybergien sosiaalinen asema on saattanut olla Lindbergellä hieman korkeampi, sillä heidän kummi-verkostonsa ulottui myös Turun kauppiaiden yläkerrokseen.⁵³ Lindbergin perheellä ei ollut vastaavanlaisia kummissuhteita, vaan pääosa kummeista vaikuttaa olleen samasta tai hieman korkeammasta sosiaaliryhmästä.

Lindbergin lasten kummeiksi pyydettiin usein muita vähittäiskauppiaita tai ruokatavara-kauppiaita sekä heidän rouviaan tai tyttäriään. Kummeina oli myös muutamia kirjanpitiä, merimiehiä ja vahtimestareita, puuseppä ja varapastori sekä edellä mainittu puutarhamestari Nyberg. Usein pariskunnat oli merkitty yhdessä kummeiksi. Useilla Lindbergin lapsista oli lisäksi yksi tai kaksi naimatonta naispuolista kummiä, muutamilla renkejä. Vuosina 1820–1827 syntyneillä lapsilla oli kullakin vähintään kymmenen kummiä. Eniten kummeja oli vuonna 1822 syntyneellä Carl Fredrikillä, yhteensä 18, vähiten taas kahdella ensimmäisellä sekä kuopuksella, jonka kohdalla kummien määrään saattoi vaikuttaa perheen köyhtyminen ja naapurisuhteiden muutos.⁵⁴

Useat perheet toimivat vastavuoroisesti kummeina toistensa lapsille. Verkoston yksityiskohtainen tarkastelu on kuitenkin haastavaa suurten perheiden takia. Lisäksi saman perheen vanhimmalla ja nuorimmalla lapsella saattoi olla huomattava ikäero, varsinkin tapauksissa, joissa leskimies oli avioitunut nuoremman vaimon kanssa. Kummissuhteiden perusteella Henric Lindbergin perheellä oli melko laajat sosiaaliset verkostot. Verkostoista oli mahdollisesti hyötyä aloittelevalle kauppiaille, mutta ne auttoivat myöhemmin myös perheen lapsia: etenkin 1830- ja 1840-luvuilla perheen lapset päätyivät tuttujen perheiden kauppapalvelijoiksi ja piiioksi. Toisaalta verkostoituminen saman kaupunginosan ja samaan sosiaaliryhmään kuuluvien kanssa saattoi olla myös heik-

kous: kun naapurustokin menetti omaisuuttaan vuoden 1827 palossa, se vei resursseja toisten auttamiselta tai lainoittamiselta.

Laina-anomuksia, köyhäinapua ja lahjoituksia

Vähittäiskauppa näyttää taanneen Lindbergin perheelle riittävästi toimeentuloa ainakin 1820-luvun alkupuolella. Viitteitä tästä antaa se, että vanhemmilla oli varaa laittaa esikoispoika kouluun.⁵⁵ Perheen lapsista yhdeksän selvisi aikuisiksi, mikä saattaa todistaa riittävästä elintasosta mutta myös juomaveden laadusta: tiiviisti asutun kaupungin kaivovesi saastui helposti ja aiheutti sairauksia, mukaan lukien koleraa.⁵⁶ Perhe kuitenkin selvisi koleraepidemioista, jotka koettelivat kaupunkia vuonna 1831 ja 1853.⁵⁷ Lapsista vain yksi, Engelbert, menehtyi nuorena: hän kohtalokseen koitui alle 9-vuotiaana ”vilustuminen”.⁵⁸ Tässä vaiheessa, 1830-luvun puolivälissä, perheen taloustilanne oli kuitenkin jo vaikea, ja on selvää, että suurperheen elättäminen oli haasteellista.

Syyskuun 1827 tulipalo tuhosi Henric Lindbergin elinkeinonharjoittamisen edellytykset, mutta aivan heti se ei kaatanut hänen perheensä taloutta. Mahdollisesti hän selvisi vuoteen 1830 asti säästöjen ja kenties sukulaisten, tuttavien tai entisten liikekontaktiensa tuen tai lainojen turvin. Perheen sosiaaliset verkostot, joihin kuului muita pikkukauppiaita sekä oletettavasti maaseudulla asuvia sukulaisia, saattoivat olla avuksi. Toisaalta avunsaantimahdollisuuksia heikensi se, että Lindbergin verkostot näyttivät keskittyvän alueelle, jolla asuneet olivat myös kärsineet tulipalon seurauksista.

Lindbergin perhe pysyi samalla tontilla vielä 1830-luvun alkuun asti, mutta on epävarmaa, miten asuminen oli järjestetty. Tämä ei sinällään ollut poikkeuksellista, sillä monet muutkin pysyivät tonteillaan palon jälkeen.⁵⁹ Myöhemmin vanhemmat ja osa lapsista kirjattiin asumaan tontille, joka arkkitehti C. L. Engelin vuonna 1828 laatiman uuden asema-kaavan mukaan oli kaupungin pohjoisrajalla, Aninkaisten tullin lähellä. Nämä kaupungin laitamalla sijainneet tontit olivat pieniä verrattuna kaupungin keskustatontteihin. Kaupungin jälleenrakennuksen seurauksena pikkukauppiat, käsityöläiset ja työväki siirtyivät – tai siir-

rettiin – pois keskusta-alueelta, kun uudelleen järjestellyt tontit huutokaupattiin. Vastaavaa kehitystä tapahtui muuallakin suurten kaupunkipalojen jälkeen: jälleenrakennusprosessi käytännössä legitimoiti vähävaraisten siirtämisen pois kaupunkikeskustoista.⁶⁰ Kaupunkien rajojen ulkopuolelle syntyi myös uutta asutusta tulipalojen jälkeen: esimerkiksi Porin vuoden 1852 palon jälkeen vähävaraiset asettuivat asumaan kaupungin ulkopuolelle maakuoppiin ja mökkeihin.⁶¹

Asuinpaikan muutos heijasteli perheen talousongelmia. Kuten edellä mainittiin, Henric Lindberg anoi kaupungin maistraatilta lainaa sekä lupaa saada ostaa tontti velaksi. Anomus paljastaa Lindbergin tarvinneen lainaa rakennuttaakseen uuden talon perheelleen. Hänellä oli säästöjä, mutta lisää tarvittiin vakuudeksi: talonpojat olivat luvanneet toimittaa hänelle rakennustarpeita takuita vastaan. Maistraatti ei myöntänyt lainaa.⁶²

Lähes päivälleen kolme vuotta kaupungin palon jälkeen, Lindberg toimitti laina-anomuksensa senaatille, jonka talousosasto käsitteli hallitsijan antamin valtuuksiin myös anomus- ja valitusasioita. Lainaa- tai avustusanomukset eivät olleet poikkeuksellisia 1800-luvun alkupuolella: talousosasto käsitteli vuosittain satoja anomuksia ja valituksia ja niiden joukossa oli kymmenittäin erilaisia avustus-, tuki- sekä eläkeanomuksia. Avustuspyyntöjä tekivät yleensä alimpiin sosiaaliluokkiin kuuluvat. Talouselämän edustajat, mukaan luettuna kaupunkiporvarit, anoivat yleensä valtion lainoja liiketoimiin liittyviä investointeja varten, eivät yksityisiin tarkoituksiin.⁶³ Lindbergin senaatille jättämä anomus, joka korosti lapsien hädänalaista asemaa, oli samansisältöinen kuin maistraatille jätetty anomus.⁶⁴ Se ei kuitenkaan saanut vasta-kaikua: talousosasto ei myöntänyt hakijalle yleisistä varoista lainaa eikä avustusta. Kuten useissa muissakin tapauksissa, päätöstä ei perusteltu.⁶⁵

1830-luvun alussa talousahdingon syventyessä perhe turvautui porvareiden keskinäiseen apuun, suomalaisten porvareiden omaan köyhäinkassaan. Pöytäkirjojen mukaan perheen nuorin tytär Fredrika Gustava sai vuodesta 1831 lähtien kassasta viiden–kuuden ruplan suuruisia vuotuisia avustusta. Myös Henric-isän

nimi kirjoitettiin samaan avunsaajien luetteloon vuonna 1838. Yleensä pöytäkirjoihin merkityt avunsaajat olivat lähinnä leskinaisia ja ikänsä tai asemansa takia huollettavia.⁶⁶ Lindbergin taloustilanne kiristyi ja hänen omaisuuttaan pakkohuutokaupattiin velkojen kattamiseksi.⁶⁷ Lehdissä julkaistujen huutokauppailmoitusten kautta tieto perheen tilanteesta levisi kaupunki-yhteisössä.⁶⁸

Lindbergin viimeisten elinvuosien aikana taloudellista helpotusta toi venäläistaustaisen kauppiaan, Ivan Titoffin, 200 ruplan suuruisen testamenttilahjoitus. Lapsettomaksi jäänyt Titoff, joka oli saapunut Turkuun 1822 ja kerännyt mittavan omaisuuden liiketoimillaan, määräsi vuonna 1841 tehdyssä testamentissaan omaisuutensa jaettavaksi sukulaistensa ja hädänalaisten kaupunkilaisten sekä eri seurakuntien hyväksi. Titoff oli ennen kuolemaansa saatettu holhouksen alle mielenterveysystiä.⁶⁹ Todennäköinen selitys Henric Lindbergin Titoffin testamentista saamalle lahjoitukselle olivat hänen poikansa Carl Fredrikin yhteydet venäläiskauppiaisiin: Carl Fredrik toimi Titoffin valvojaksi nimetyn kauppiaan Wasili Zvetkoffin⁷⁰ kirjanpitäjänä 1840-luvulla. Mahdollisesti juuri tästä syystä Titoff määräsi lahjoituksen Henric Lindbergille, jonka mainittiin olleen ”sairaaloloinen ja hädänalainen”. Tätä määritelmää ei käytetty kenestäkään muusta testamentissa mainitusta henkilöstä. Myös Carl Fredrik sai satoja ruplia.⁷¹ Titoffin lahjoitus voidaan nähdä osana vauraiden ortodoksiuskoisten kauppiaiden harjoittamaa hyväntekeväisyyttä, johon kuului vähäosaisista huolehtiminen.⁷²

Henric Lindberg kuoli maaliskuussa 1850.⁷³ Kauppiaan Titoffin lahjoitus saattoi edesauttaa sitä, että hän oli kuollessaan velaton. Toisaalta on mahdollista, että köyhtyneenä hän ei enää saanut luottoa, koska luotonsaaminen vaati jonkinlaista varakkuutta luoton vakuudeksi.⁷⁴ Myös lapset olivat saattaneet tukea iäkkäitä vanhempiaan. Lindbergin perukirja kertoo kuitenkin entisen kauppiaan syvästä ahdingosta. Vaatimaton omaisuus jätettiin leskelle: näin pyrittiin turvaamaan hänen toimeentulonsa. Hautajaiskustannuksista vastasivat Lindbergin kaksi kaupan alalla toimivaa poikaa – kulut ylitivät huomattavasti perukirjaan kirjatun vähäi-

sen omaisuuden arvon, noin 25 hopearuplaa.⁷⁵

Vanhemmistaan huolehtivat tyttäret

Ajan tavan mukaan tyttäret pitivät huolta ikään-tyivistä vanhemmistaan. Perheen tyttäristä nuorin, Fredrika Gustava, huolehti todennäköisesti ensin vanhemmistaan ja myöhemmin leskiäidistään. Hän asui vanhempiansa taloudessa ja kuoli naimattomana 30-vuotiaana vuonna 1856.⁷⁶ Vanhin tytär, Lovisa Wilhelmina, toimi palvelijana tai piikana eri talouksissa aina 1830-luvun alkupuolelta lähtien, välillä samoissa talouksissa kuin nuoremmat sisaruksensa. Asiakirjalähteissä Lovisa esiintyi porvarintyttärenä, vaikka samassa taloudessa samaan aikaan palvelut nuorempi Amanda-sisar oli piika. Kenties Lovisa oli saanut jonkinlaista opetusta samalla tavoin kuin perheen esikoispoika. Tyttöjen oli mahdollista saada Turussa opetusta esimerkiksi tyttöpensionaateissa, mutta on epävarmaa, olisiko Lindbergin perheellä ollut tällaiseen tilaisuutta.⁷⁷

Amanda työskenteli piikana 1830-luvun alkupuolelta lähtien, palvelen useissa eri paikoissa ja palaten välillä lyhyiksi ajoiksi vanhempiensa luo. Hänen elämänvaiheissaan näyttäytyy sosiaalisten verkostojen merkitys: esimerkiksi 1840-luvun alussa hän oli piikana kumminsa, porvarinleski Regina Frimanin, taloudessa ja palasi sinne myöhemmin uudestaan.⁷⁸ Sekä Lovisa että Amanda merkittiin ajoittain samoihin talouksiin, joissa heidän veljensä olivat renkeinä tai kauppapalvelijoina. Isänsä kuoleman jälkeen Amanda asui äitinsä kanssa, Lovisa taas toimi palvelijana tai piikana 1860-luvun puoliväliin asti Carl Fredrik-veljensä taloudessa ja palasi sen jälkeen äitinsä ja sisarensa luo.⁷⁹ Äidin kuoleman jälkeen sisarukset asuivat kahdestaan, kunnes vuonna 1870 kuolleen Alexander-veljen leski aikuisine tyttärineen muutti heidän luokseen.⁸⁰ Naisten asuinpaikka pysyi samana vuosikymmenien ajan, vaikka kaupunki ympärillä muuttui muun muassa lähelle 1870-luvulla rakennetun rautatien takia.⁸¹ Lovisa ja Amanda elivät muita sisaruksia pidempään: Lovisa kuoli vuonna 1904, Amanda vuonna 1906.⁸²

Perheen toiseksi vanhimman tyttären, Maria Carolinan, elämä kulki eri tavoin kuin naimattomiksi jääneiden sisartensa: hän elätti itsensä

Lindbergin liikkeen tuotteita mainostettiin vuosikymmenien ajan Turun sanomalehdissä. *Åbo Tidning* 9.12.1882: 4 ja *Turun Sanomat* 23.4.1907: 4. Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot.

työnteolla ja sai aviottoman lapsen vuonna 1844.⁸³ Lapsen ollessa pieni hän asui lyhyen aikaan vanhempiensa kanssa.⁸⁴ Maria Carolina avioitui maaseudulta Turkuun muuttaneen nuoren rengin kanssa elokuussa 1860 ja sai pojan samana syksynä.⁸⁵ Perhe muutti Pöytyälle, jossa mies toimi pitäjänmuurarina.⁸⁶ Maria Carolinan myöhempiä vaiheita ei ole lähdeaineiston aukoista johtuen ollut mahdollista selvittää. Vuoden 1869 henkikirjoissa häntä ei enää mainittu muun perheen yhteydessä.⁸⁷

Kauppiaipoikia toisessa ja kolmannessa polvessa

Lindbergin perheen vanhimmat pojat hankkivat aluksi elantonsa kauppaporvareiden renkeinä, palvelijoina tai kauppa-apulaisina. Alexander päätyi ensin perhetutun, porvarinleski Regina Frimanin, talouteen palvelijaksi noin 16-vuotiaana vuonna 1836. Sieltä hän siirtyi muutaman vuoden päästä porvari Nybergin talouteen. Nybergin talous näyttää olleen kauttakulupaikkana muillekin sisaruksille: samassa taloudesta oli aikaisemmin ollut renkinä Lindbergin vanhin poika Johan Henrik sekä piikana vanhin tytär Lovisa. Johan Henrik kuoli vain 23-vuotiaana 1838.⁸⁸ Myös Gustaf Adolf oli Nybergillä palvelijana useita vuosia. Vuonna 1842 hän pes-

tautui merimieheksi, mutta hukkui syyskuussa 1847. Hän kuoli naimattomana.⁸⁹

Alexander vietti lyhyitä aikoja eri palveluspaikoissa aina siihen asti, kunnes pestautui ruokatavarakauppiaan Hahlgrenin talouteen. Todennäköisesti hän tuli hoitamaan kauppaliikettä pian porvari Hahlgrenin kesäkuussa 1841 tapahtuneen kuoleman jälkeen. Hahlgren, kuten useat muutkin Lindbergin perheen vaiheisiin liittyneet pikkuporvarit, oli ollut lähtöisin maaseudulta, tarkemmin sanottuna Angelniemeltä.⁹⁰ Alexanderista tuli virallisesti porvari Hahlgrenin elinkeinon jatkaja syksyllä 1844, kun hänelle myönnettiin ruokatavarakauppiaan oikeudet.⁹¹ Alexander avioitui Hahlgrenin kasvattityttären kanssa vuonna 1847. Hän kuoli keväällä 1870.⁹²

Kauppiaan uransa aloittaneen ja perheen perustaneen Alexanderin kauppa-apulaisena tai palvelijana toimi 1840-luvun lopulla Lindbergin perheen nuorimmainen Anders.⁹³ Todennäköisesti Anders hankki tätä kautta kaupallista peruskoulutusta ajan tavan mukaan. Vuoden 1850 lopulla hän siirtyi toisen veljensä, Carl Fredrikin, kauppapalvelijaksi. Carl Fredrikille oli myönnetty koti- ja ulkomaankauppiaan oikeudet hieman aiemmin.⁹⁴ Samaan aikaan Andersin kanssa Carl Fredrikin talouteen siirtyi

myös heidän sisarensa Lovisa. Lovisan tapaan Anders pysyi pitkään Carl Fredrikin palveluksessa: hän eteni 1860-luvulla kirjanpitäjäksi.⁹⁵ Kenties asemansa vakiinnuttanut ja vaurastunut Carl Fredrik koki velvollisuudekseen auttaa sisaruksiaan isänsä kuoleman jälkeen. 1860-luvun puolivälissä hän oli kaupungin kolmanneksi varakkain kauppias 30 000 markan vuosituloilla. Edellä olivat vain kauppaneuvokset C. M. Dahlström (50 000 markkaa) ja Erik Julin (32 500 markkaa).⁹⁶

Carl Fredrikin nousujohteisen liikemiesuran kannalta tärkeä henkilö oli edellä mainittu Wasili Zvetkoff, jonka liikkeessä Carl Fredrik eteni 1840-luvun alussa kirjanpitäjäksi.⁹⁷ Zvetkoff oli tullut Turkuun Pietarista vuonna 1822 ja saatuaan porvarisoikeudet hän oli perustanut kauppaliikkeen vuonna 1823.⁹⁸ Zvetkoffin kuoltua syksyllä 1849 Carl Fredrik Lindberg jatkoi tämän liikettä. Zvetkoffin leski Agatha toimi Lindbergin porvarisoikeushakemuksen takaa-jana vuonna 1850.⁹⁹ Alkuaikoina liike, joka sijaitsi silloisen Linnan- ja Länsi Aurakadun kulmassa, tunnettiin nimellä Zvetkoff-Lindberg.¹⁰⁰ Lindbergin liikkeen valikoima oli laaja – tarjolla oli muun muassa laadukkaita ulkomaisia elintarvikkeita ja juomia¹⁰¹ – ja sen mainitaan olleen Turun hienoimpana pidetty siirtomaatavaraliike.¹⁰²

Carl Fredrik avioitui turkulaisen kauppias Johan Magnus Ollonqvistin tyttären Eva Augustan (s. 1831) kanssa vuonna 1858.¹⁰³ Ollonqvistin perhe kuului kauppiaskunnan yläkerrokseen, mistä kertovat osaltaan tyttären nimekkäät kummit.¹⁰⁴ Pariskunta liikkui kaupungin seura-piireissä ja viihtyi kesäisin Ruissalon huvilallaan muiden porvarisperheiden tavoin.¹⁰⁵ Kauppias Lindbergin perheellä oli kaikesta päätellen läheiset välit kauppiaanleski Agatha Zvetkoffin kanssa, sillä tästä tuli perheen esikoispojan, Carl Augustin (s. 1859), kummi.¹⁰⁶ Lindberg myös huolehti lesken kuolinpesän irtaimiston huuto-kaupasta vuonna 1866.¹⁰⁷

Carl Fredrik Lindberg kuoli arvostettuna liikemiehenä vuonna 1903. Hänen kuolinilmoituksiaan julkaistiin useissa sanomalehdissä Etelä-Suomen alueella.¹⁰⁸ On mahdollista, että pisimmän muistokirjoituksen, jonka sanat levisivät moniin lehtiin, kirjoitti Carl Fredri-

kin poika, toimittaja Ernst Lindberg (1864–1934).¹⁰⁹ Todennäköisesti vain lähisukulainen olisi tiennyt, että myös Carl Fredrikin isä oli ollut kauppaporvari. Ernst Lindbergin vuonna 1921 julkaistussa teoksessa, joka sisältää hänen sanomalehteä varten kirjoittamiaan kuvauksia elämästä 1800-luvun Turussa, on myös mainittu hänen vanhempansa.¹¹⁰ Sen sijaan kaupunkihistorioissa Carl Fredrik Lindbergin kauppiasurasta on vain lyhyitä mainintoja.¹¹¹

Carl Fredrik Lindbergin kauppaliikettä jatkoi hänen vanhin poikansa Carl August.¹¹² Turun kaupunginarkistossa säilytettävään nahkakantiseen Turun kaupungin porvarisoikeuksien kirjaan on merkitty Carl Augustin saaneen porvarisoikeudet joulun alla vuonna 1879.¹¹³ Kirjaan on merkitty myös hänen oman isänsä ja tämän isän porvarisoikeudet.¹¹⁴ Carl Augustin nimi jäi kirjan toiseksi viimeiseksi merkinnäksi: viimeiset sivut jäivät täyttämättä – eräs aika-kausi oli päättynyt elinkeinonharjoittamisen vapautuessa lainsäädännön uudistuessa.

Lopuksi

Lindbergin perheen vaiheiden tarkastelun avulla saadaan tietoa 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alkupuolella eläneiden ihmisten liikkuvuudesta maaseudun ja kaupungin välillä sekä kaupungin sisällä. 1800-luvun alussakaan elämä ei ollut paikallaan pysyvää: liikkuvuus maaseudulta kaupunkiin, toistuvat muutot kaupungin sisällä sekä sosiaalisen aseman parantuminen – tai heikentyminen – olivat osa arkipäivää. Maaseudulta Turkuun muuttaneet ja siellä elämänsä vakiinnuttaneet ylläpitivät yhteyksiä kotipaikaansa: kotiseudulle jääneitä autettiin mahdollisuuksien mukaan kaupunkielämän alkuun tai puoliso haettiin kotiseudulta, minkä lisäksi porvarisperheisiin voitiin ottaa sukulaistoista otto- tai kasvattilapsia. Turkuun muualta muuttaneiden pikkuporvareiden talouksissa näyttää myös olleen huomattavan paljon palvelusväkeä maaseudulta.

Perheen vaiheet valottavat myös sitä, millainen maan suurimman kaupungin pienporvareiden yhteisö oli ennen vuotta 1827 ja miten ulkoinen kriisi vaikutti siihen. Perheen tyttären kohdalla perheen taloudellisen ja sosiaalisen aseman heikentyminen näkyi selkeämmin kuin

poikien. Yhtä lukuun ottamatta tyttäret jäivät tai jättäytyivät naimattomiksi – toisaalta saattoi olla, että pikkuporvarin tyttären avioliitonäkymät eivät muutenkaan olisi olleet houkuttelevat. Kaupan alalle päätyneiden poikien esimerkkitas osoittaa, ettei lapsuudenperheen talousahdinko määrittänyt heidän tulevaisuuttaan. Tästä on osoituksena etenkin Carl Fredrikin nousu kaupungin vauraimpien joukkoon, vanhojen kauppiassukujen edustajien rinnalle.

Tulipalo ei vienyt Henric Lindbergiltä ja hänen perheeltään vain aineellista pääomaa vaan myös aineetonta, sosiaalista pääomaa: palon seurauksena Aninkaistenmäen pikkuporvareiden yhteisö hajosi ja sen jäsenet hajaantuivat eri puolille kaupunkia jälleenrakentamisen käynnistyessä. Sitä, miten Lindbergin perheen liki kahden vuosikymmenen ajan rakennetut naapuri- ja ystävyysuhteet, lasten syntymien kautta muotoutuneet kummisuhteet sekä talou-

C. Fr. Lindberg Jälk.-liike kaari-ikkunoineen 1960-luvun alussa. Linnankatu 8:ssa sijainnut Junneliuksen talo purettiin pian kuvan oton jälkeen, minkä jälkeen liike siirtyi viereiselle tontille. Turun museokeskus.

delliset verkostot kestivät vuoden 1827 katastrofin jälkeen, on kuitenkin vaikeaa tavoittaa ilman asianomaisten elämästä tarkemmin kertovaa lähdeaineistoa. Lasten päätyminen tuttujen kauppiasperheiden palvelukseen kuitenkin osoittaa sosiaalisten suhteiden kestäneen ainakin osittain – tosin taustalla näyttää olleen myös sukuyhteyksien luomaa pysyvyyttä.

Pysyvyyttä osoitti myös kauppaliike, jonka pitkässä historiassa kauppias Carl Fredrik Lindbergillä oli keskeinen rooli. Vaikka liike siirtyi uusille omistajille 1930-luvun lopussa, sen nimenä oli edelleen C. Fr. Lindberg Jälk. ”Limperin puotina” tunnettu liike oli Suomen vanhin siirtomaatavara-kauppa. Se sulki ovensa vuoden 1993 lopulla palveltuun asiakkaita 170 vuotta.¹¹⁵ ■

Fil. tri **Maare Paloheimo** on ”Liikkuvuuden rajat - konkreettinen ja kuviteltu liikkuvuus pitkällä 1800-luvulla” -projektin johtaja Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksella. Projektia rahoittaa Jenny ja Antti Wihurin rahasto.

Viitteet

- 1 Salmi 2020.
- 2 Turun palosta laati arkiveisun turkulainen kappalainen Matthias Jernvall. Jernvall 1829 (uusintapainos 1853).
- 3 Dahlström 1930; Rinne 1965; Jutikkala 1962 ja 1999; Hietala 2002; Laaksonen 2007; Suikkari 2007.
- 4 Savolainen 2014; Salmi 2017 ja 2020. Myös Paloheimo 2017. Henric Lindbergin kauppiasuraan ja selvitytyseen Turun palon jälkeen keskittyvä artikkelini on julkaistu englanniksi. Aikaisemmasta poiketen tässä keskitytään Lindbergin taustaan, perheenjäseniin ja verkostoihin.
- 5 Bankoff ym 2012: 12.
- 6 Jutikkala 1999: 224–246; Hietala 2002: 145–146; Suikkari 2007; Einonen 2013.
- 7 Allemeyer 2007: 146–147.
- 8 Nikula 1972: 41.
- 9 Arkistosta esim. Ollila 2013: 234.
- 10 Senaatti perustettiin vuonna 1809 Suomen suuriruhtinaskunnan korkeimmaksi hallintolimeksi.
- 11 KA Helsinki, Senaatin talousosaston arkisto: STO AD 463/79 1830. Anomusakti sisältää Turun kaupungin maistraatin asiakirjakopioita.

A Finnish petty trader and his family before and after the Great Fire of Turku, 1827 ■ This article focuses on the life trajectories of the petty trader Henric Lindberg and his family before and after the Great Fire of Turku in early September 1827. The fire, which destroyed some 75 per cent of the city and left almost 11,000 inhabitants homeless, was a turning point in the history of Turku; it also had nationwide consequences. In the case of Henric Lindberg, the fire not only destroyed his family home but also his trade and means of supporting his family. By taking a closer look at the family, the article provides new insights into the life trajectories of individuals of middle social groups before and after the Great Fire of 1827. For example, social networks – especially godparent networks – are analysed in order to trace the connections between the members of the petty bourgeoisie community in the northern quarters of city, the Aninkaistenmäki area. The fire and the rebuilding of the city had large-scale consequences for the community: the families of petty traders and craftsmen not only lost their homes and trades but their social networks were also affected, as the members of the community were scattered around the city as the urban rebuilding began. The city was rebuilt in line with a new city plan designed by the architect C. L. Engel in 1828: the new plan and new safety regulations meant that the ownership structure of the land in the city changed, and the lower social groups in particular had to move to the outskirts, where the plots were smaller and cheaper. Similar processes took place in other large cities damaged by fire in the nineteenth century. The article also describes how Henric Lindberg, originally a son of a peasant farmer from the parish of Halikko, gradually moved up the social ladder and established himself as a burgher in the city in 1814. He was married twice and by the end of the 1820s he had become a father of a family of ten children. Despite petitioning for a loan or donation from the city administrative court and eventually from the sovereign in 1830, the father of the family fell into poverty as debts were falling due. In this situation, financial support from the mutual aid fund of the local petty bourgeoisie and a donation from the will made by a wealthy Russian-born merchant provided some financial help. However, the life trajectories of the second generation demonstrate that even in the hierarchical society there were opportunities for social mobility in the latter part of the nineteenth century: three of the sons of the impoverished petty trader became traders or merchants. One of the sons, Carl Fredrik Lindberg, became an owner of a prestigious general store in Turku. The store carried his name until its closure in 1993, being then the oldest general store in Finland, with a history covering 170 years.

- 12 Dahlström 1930. Tutkimus julkaistiin ruotiksi 1927.
- 13 Dahlström 1930: 319–323; Nikula 1972: 36–37; Rinne 1965: 173–176; Kalpa 1971: 32, 41.
- 14 Dahlström 1930; Rinne 1965: 168–187; Nikula 1972: 35–41; Lilius 1985: 30; Jutikkala 1999: 245–246, 251; Hietala 2002: 153, 156–157; Laaksonen 2007: 108–110.
- 15 Allemeyer 2007: 147; Bankoff ym. 2012: 13.
- 16 Dahlström 1930: 351–353; Nikula 1972: 43.
- 17 Dahlström 1930: 377–388; Nikula 1972: 46–47; Halonen & Nevanlinna 1983: 33; Savolainen 2014.
- 18 TKA Palovahinkokomitean arkisto, Aakkosellinen ja kronologinen rekisteri avustuksia hakeneista henkilöitä: T 1 14, T 1 15, arviot palovahingoista T 1 28.
- 19 Nikula 1972: 44.
- 20 Kaupunkilaisille maksetuista korvauksista *Åbo Tidningar* 6.5.1835.
- 21 KA Helsinki, Senaatin talousosaston arkisto: STO AD 463/79 1830.
- 22 SSHY Angelniemen seurakunta, Rippikirja 1799–1810.
- 23 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaiseen seurakuntaan muuttaneiden luettelot 1805–1810; SSHY, Angelniemen seurakunta, Muuttaneet, 1801–1835.
- 24 Lee & Lawton 2001.
- 25 Wirilander 1974: 375–376.
- 26 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1807–1813.
- 27 SSHY Angelniemen seurakunta, Syntyneiden ja kastettujen luettelo, 1750–1777.
- 28 SSHY Angelniemen seurakunta, Vihityt, 1777–1819; KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1796–1801.
- 29 Heininen 2013: 52.
- 30 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1807–1813. Porvari Cavanderin äiti, talonpojan leski Walborg (1743–1810); KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan kuolleiden ja haudattujen luettelot 1804–1828.
- 31 SSHY Angelniemen seurakunta, Rippikirja, 1799–1810; KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1801–1806.
- 32 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelo 1805–1818. Luettelo sisältää myös vihityt.
- 33 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan kuolleiden ja haudattujen luettelot 1804–1828, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1807–1813.
- 34 TKA Turun raastuvanoikeuden arkisto, Perukirjat 1810.
- 35 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelo 1789–1808. Helenan lapset olivat Gustava Carolina (s. 1800) ja Fredric Wilhelm Wallenius (s. 1807).
- 36 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelo 1805–1818, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1807–1813.
- 37 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan kuolleiden ja haudattujen luettelot 1804–1828.
- 38 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1812–1818. Pikkulasten kuolleisuudesta Turussa Vainio-Korhonen 2018: 114.
- 39 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan kuolleiden ja haudattujen luettelot 1804–1828, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1812–1818.
- 40 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1812–1818, 1815–1823.
- 41 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelo 1819–1834, kuolleiden ja haudattujen luettelot 1804–1828.
- 42 TKA Turun raastuvanoikeuden arkisto, Perukirjat 1814. KA Dahlströmin perukirjakortisto.
- 43 Wuorinen 1959: 168–170; Vainio-Korhonen 2010a: 224–226.
- 44 TKA Maistraatin arkisto, maistraatin pöytäkirjat 1814; Porvaristo, jäsenet, ammattiryhmät v. 1827–1879 (sisältää mm. Åbo Stads Borgare Bok 1827–1879 -kirjan), Turun suomalaisten porvareiden köyhäinkassan asiakirjat.
- 45 KA Tenholan seurakunnan arkisto, Syntyneiden ja kastettujen luettelot 1777–1805; KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelo 1805–1818.
- 46 KA Tenholan seurakunnan arkisto, Syntyneiden ja kastettujen luettelot 1760–1776. Emanuel Nyberg oli syntynyt 1773, mutta hänellä oli eri äiti kuin Lovisalla (s. 1792).
- 47 Myös Johanna Nyberg (o.s. Kuhlberg) oli ainakin kahden Helenan lapsen kummina. Helenan lapsista vain kaksi selvisi synnytyksestä ja vauva-ajasta. KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seura-

- nunnan syntyneiden ja kastettujen luettelot 1805–1818.
- 48 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelot 1805–1818, 1809–1822; 1819–1834.
- 49 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirjat 1820–1826, 1828–1834.
- 50 Uotila 2014: 195.
- 51 Kauppiasperheiden osalta Keskinen 2012: 149–151.
- 52 Maria Cavander (o.s. Lindberg) kuoli 31.3.1818. Porvari Cavander avioitui Halikosta kotoisin olleen Reginan kanssa loppuvuonna 1818. Porvari Cavander kuoli 2.4.1822. KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirjat 1812–1818, 1820–1826.
- 53 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelot 1805–1818, 1809–1822, 1819–1834.
- 54 Ks. myös Uotila 2014: 208.
- 55 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1820–1826; 1828–1834. Rippikirjoissa Johan Henrikin nimen edessä on merkintä *Scholaris*, koululainen.
- 56 Häggman 1994: 72–73. Epidemioista Turussa Paasikivi 2016.
- 57 Nikula 1972: 128.
- 58 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan kuolleiden ja haudattujen luettelot 1829–1844.
- 59 Jutikkala 1962.
- 60 Bankoff ym. 2012: 15.
- 61 Frigren 2009: 6–9.
- 62 KA Senaatin talousosasto: STO AD 463/79 1830. Henric Lindbergin anomusakti sisältää maistraatin asiakirjojen kopiot.
- 63 Paloheimo 2017: 230. Talousosaston käsittelemistä anomuksista ja valituksista ajalla 1809–1853 ks. Paloheimo 2012.
- 64 KA Senaatin talousosasto: STO AD 463/79 1830.
- 65 KA Senaatin talousosaston yhteisistuntopöytäkirjat II 1830–1830.
- 66 TKA Turun suomalaisten porvareiden köyhäinkassan asiakirjat. Avustuksen jatkumista ei ole mahdollista varmistaa, sillä pöytäkirjoja ei ole säilynyt seuraavilta vuosilta.
- 67 Paloheimo 2017: 240–241.
- 68 Esim. *Åbo Tidningar* 9.5.1838.
- 69 Carpelan 1910: 56–57.
- 70 Sukunimi esiintyy eri muodoissa, mm. Swetkoff.
- 71 TKA Turun raastuvanoikeuden arkisto, Perukirjat 1844: B I c 50.
- 72 Esim. Koukkunen & Kasanko 1977; Paloheimo 2018: 49.
- 73 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan kuolleiden ja haudattujen luettelot 1845–1854.
- 74 Turunen 2017: 157.
- 75 TKA Turun raastuvanoikeuden arkisto, Perukirjat 1850. Köyhien hautajaisista esim. Vainio-Korhonen 2018: 226–229.
- 76 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan kuolleiden ja haudattujen luettelot 1855–1865.
- 77 Vainio-Korhonen 2010b: 83–84.
- 78 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1839–1845.
- 79 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Yhteisen seurakunnan rippikirja 1846–1852, 1860–1867, 1860–1867.
- 80 Porvarinleski Lindberg kuoli 1870-luvun alussa, tarkka vuosi ei ole tiedossa. KA Turun ja Porin läänin henkikirjat 1873–1873.
- 81 Jutikkala 1957b: 467, 471; Ollila 2012: 82.
- 82 KA Turun ja Porin läänin henkikirjat 1904–1904, 1905–1905, 1906–1906; TKA Turun raastuvanoikeuden arkisto, Perukirjat 1905; Perukirjat 1906.
- 83 Lapsi kuoli noin 10-vuotiaana. SSHY Turun ruotsalainen seurakunta, syntyneet 1827–1845; KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan kuolleiden ja haudattujen luettelot 1845–1854. Naisten ansiotyömahdollisuuksista Turussa (1800-luvun alkuun asti) ks. Vainio-Korhonen 1998.
- 84 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Yhteisen seurakunnan rippikirja 1846–1852.
- 85 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Yhteisen seurakunnan rippikirja 1854–1860; HisKi-tietokanta, Turun suomalainen seurakunta, syntyneiden ja kastettujen luettelot, 1736–1865. Tietokannassa lapsen äidin nimessä on virhe.
- 86 KA Pöytyän seurakunnan arkisto, Seurakuntaan muuttaneiden luettelot 1853–1885.
- 87 KA Turun ja Porin läänin henkikirjat 1869–1869. Kirjoitushetkellä vain osa Pöytyän 1860-luvun henkikirjoista on digitoitu.
- 88 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1832–1838.
- 89 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1839–1845, Kuolleiden ja haudattujen luettelot 1845–1854.
- 90 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan

- arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1832–1841, 1836–1842.
- 91 TKA Porvaristo, jäsenet, ammattiryhmät v. 1827–1879.
- 92 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan rippikirja 1843–1849; TKA Turun raastuvanoikeuden arkisto, Perukirjat 1870.
- 93 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Yhteisen seurakunnan rippikirja 1847–1853.
- 94 TKA Turun maistraatin arkisto, Porvaristo, jäsenet, ammattiryhmät v. 1827–1879.
- 95 KA Turun ja Porin läänin henkikirjat, 1869–1869.
- 96 Jutikkala 1957a: 387–388.
- 97 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Yhteisen seurakunnan rippikirja 1847–1853. Myös muistokirjoitukset vuodelta 1903 tarkentavat Lindbergin uran eri vaiheita, esim. *Helsingfors-Posten* 1.12.1903.
- 98 Nikula 1972: 137.
- 99 TKA Turun maistraatin arkisto, Porvaristo, jäsenet, ammattiryhmät v. 1827–1879.
- 100 *Sanomia Turusta* 2.11.1866; Lindberg 1921: 84.
- 101 Lindberg mainosti toistuvasti lehdissä 1850-luvulta alkaen, esim. *Åbo Tidningar* 15.1.1855 ja 26.4.1859.
- 102 Teräs 2013.
- 103 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Suomalaisen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelo 1851–1859 (puhtaaksikirjoitettu, sisältää myös vihityt).
- 104 SSHY Turun ruotsalainen seurakunta, Syntyneet 1827–1845.
- 105 Lindberg 1921: 175, 194, 251; Brunow-Ruola 2001: 165–166.
- 106 KA Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto, Ruotsalaisen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelo 1857–1859.
- 107 Agatha Zvetkoff (o.s. Favorin) kuoli 64-vuotiaana 25.9.1866; KA, Dahlströmin perukirjakortisto; *Sanomia Turusta* 28.9.1866 ja 2.11.1866; *Tähti* 28.9.1866.
- 108 Esim. *Åbo Tidning* 30.11.1903; *Helsingfors-Posten* 1.12.1903; *Hufvudstaadsbladet* 1.12.1903; *Björneborgs Tidning* 3.12.1903; *Västra Finland* 2.12.1903.
- 109 *Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899*: nro. 21276 (Lindberg Ernst Fredrik). Lindberg toimi *Åbo Underrättelser*-lehden päätoimittajana.
- 110 Lindberg 1921: 175, 194, 251.
- 111 Esim. Jutikkala 1957a: 382, 389; Jutikkala 1957b: 650.
- 112 *Helsingfors-Posten* 1.12.1903.
- 113 TKA, Turun maistraatin arkisto, Porvaristo,

- jäsenet, ammattiryhmät v. 1827–1879.
- 114 Kirja on Turun palon jälkeiseltä ajalta, mutta siihen on kirjattu myös ennen paloa porvarisoikeuden saaneita.
- 115 *Turun Sanomat* 14.1.1968, 27.8.1983, 6.1.1994, 8.1.1994. Kiitän Turun museokeskuksen tutkija Sari Pihajokea sekä *Turun Sanomien* tietopalvelua tiedoksiannoista.

Lähteet

Arkistolähteet

- Kansallisarkisto* (KA)
Senaatin talousosasto
Anomus STO AD 463/79 1830
Dahlströmin perukirjakortisto
Kortisto (Bdg4:2)
Kortisto (Bdg4:4)
Senaatin talousosaston arkisto
Talousosaston yhteisistuntopöytäkirjat II 1830–1830 (Ca:68)
Seurakuntien arkistot
Pöytyän seurakunnan arkisto
Seurakuntaan muuttaneiden luettelot 1853–1885
Tenholan seurakunnan arkisto
Syntyneiden ja kastettujen luettelot 1760–1776 (I C:3)
Syntyneiden ja kastettujen luettelot 1777–1805 (I C:4)
Turun tuomiokirkkoseurakunnan arkisto
Ruotsalainen seurakunta
Syntyneiden ja kastettujen luettelo 1857–1859
Suomalainen seurakunta
Kuolleiden ja haudattujen luettelot 1804–1828 (I F1:8)
Kuolleiden ja haudattujen luettelot 1829–1844 (I F1:12)
Kuolleiden ja haudattujen luettelot 1845–1854
Kuolleiden ja haudattujen luettelot 1855–1865
Rippikirja 1796–1801 (I Aa1:22)
Rippikirja 1801–1806 (I Aa1:28)
Rippikirja 1807–1813 (I Aa1:32)
Rippikirja 1812–1818 (I Aa1:38)
Rippikirja 1820–1826 (I Aa1:48)
Rippikirja 1828–1834 (I Aa1:53)
Rippikirja 1832–1838 (I Aa1:58)
Rippikirja 1832–1841 (I Aa1:59)
Rippikirja 1836–1842 (I Aa1:65)
Rippikirja 1839–1845 (I Aa1:67)
Rippikirja 1843–1849 (I Aa1:73)
Seurakuntaan muuttaneiden luettelot 1805–1810 (I Ba1:1)
Syntyneiden ja kastettujen luettelo

- 1789–1808 (I C1:6)
 Syntyneiden ja kastettujen luettelo
 1805–1818 (I C1:8)
 Syntyneiden ja kastettujen luettelo
 1809–1822 (I C1:9)
 Syntyneiden ja kastettujen luettelo
 1819–1834 (I C1:10)
 Syntyneiden ja kastettujen luettelo
 1851–1859
- Yhteinen seurakunta**
 Rippikirja 1847–1853 (I Aa3:1)
 Rippikirja 1846–1852 (I Aa3:3)
 Rippikirja 1847–1853 (I Aa3:4)
 Rippikirja 1854–1860 (I Aa3:8)
 Rippikirja 1860–1867 (I Aa3:11)
 Rippikirja 1860–1867 (I Aa3:12)
- Turun ja Porin läänin henkikirjat**
 Henkikirjat 1869–1869 (T:96)
 Henkikirjat 1869–1869 (T:98)
 Henkikirjat 1873–1873 (T:111)
 Henkikirjat 1904–1904 (T:257)
 Henkikirjat 1905–1905 (T:268)
 Henkikirjat 1906–1906 (T:279)
- Turun kaupungin arkisto (TKA)**
 Maistraatin arkisto
 Maistraatin pöytäkirjat 1814 (A Ia:32)
 Porvaristo, jäsenet, ammattiryhmät v.
 1827–1879 (A VI a 1)
 Turun suomalaisten porvareiden köyhäinkas-
 san asiakirjat (A VI a: 19, 20)
 Palovahinkokomitean arkisto
 Aakkosellinen ja kronologinen rekisteri avus-
 tuksia hakeneista henkilöitä (niteet T 1 14, T 1
 15)
 Arviot palovahingoista (T 1 28)
- Raastuvanoikeuden arkisto**
 Perukirjat 1810 (B I c 16)
 Perukirjat 1814 (B I c 20)
 Perukirjat 1844 (B I c 50)
 Perukirjat 1850 (B I c 56)
 Perukirjat 1870 (B I c 76)
 Perukirjat 1904 (B I c 110)
 Perukirjat 1905 (B I c 112)
 Perukirjat 1906 (B c 114)
- Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys ry. (SSHY),
 digitoidut kirkonkirjat**
Angelniemen seurakunta
 Muuttaneet 1801–1835 (MKO130–131)
 Rippikirja 1799–1810 (MKO24–27)
 Syntyneiden ja kastettujen luettelot
 1750–1777 (MKO148–149)
 Vihityt 1777–1819 (MKO186, I Eb:3)
 Turun ruotsalainen seurakunta
 Syntyneet 1827–1845 (JK1185)
- Turun Sanomien arkisto**
 Lehtikirjoitukset 1900-luvulta

Verkkolähteet

- Suomen Sukututkimusseuran HisKi-projekti
 [Historiakirjat], <<http://hiski.genealogia.fi/hiski?fi>> Turun suomalainen seurakunta, syn-
 tyneiden ja kastettujen luettelot, 1736–1865
 (luettu 15.5.2020)
- Kansalliskirjasto, digitaaliset aineistot, sanomaleh-
 det <<https://digi.kansalliskirjasto.fi/etusivu>>
 (luettu 8.9.2020)
Björneborgs Tidning
Helsingfors-Posten
Hufvudstadsbladet
Morgonbladet
Sanomia Turusta
Tähti
Västra Finland
Åbo Tidning
Åbo Tidningar
*Helsingin yliopiston ylioppilasmatrikkeli 1853–
 1899*, toim. Veli-Matti Autio. Verkkojulkaisu
 <[https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/1853-
 1899/](https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/1853-1899/)> (luettu 27.9.2020).

Kirjallisuus

- Allemeyer, Marie Luisa 2007: Profane hazard
 or divine judgement? Coping with urban fire
 in the 17th century. *Historical Social Research*
 32 (3): 145–168.
- Bankoff Greg, Uwe Lübken & Jordan Sand 2012:
 Introduction. Greg Bankoff, Uwe Lübken &
 Jordan Sand (toim.), *Flammable Cities. Urban
 Conflagration and the Making of the Modern
 World*, 3–20. Madison, WI, University of
 Wisconsin Press.
- Brunow-Ruola, Marjo 2001: *Hélène ja Augusta.
 Porvariston elämää Turussa 1870–1920*. Hel-
 singissä: Otava.
- Carpelan, Tor 1910: *Åbo donatorer intill år 1909:
 biografiska anteckningar*. Bidrag till Åbo stads
 historia, 10. Åbo: Bestyrelsen för Åbo stads
 historiska museum.
- Dahlström, Svante 1930: *Turun palo 1827*. Turku:
 Turun kaupungin historiallisen museon
 johtokunta.
- Einonen, Piia 2013: Viipuri syyskuuisena
 tulipaloyönä 1836. *Genos* 83 (3):130–141.
- Frigren, Pirita 2009: 'Kaupungin wierustalla.'
 "Porin kaupungin rajojen ulkopuolella asu-
 neiden kaupunkilaisuus ja alueen aikalaisu-
 lottuvuudet 1852–1864". Pro gradu-tutkielma.
 Historian ja etnologian laitos, Jyväskylän
 yliopisto. Verkkojulkaisu <[http://urn.fi/
 URN:NBN:fi:jyu-201005261936](http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201005261936)> (luettu
 8.9.2020).
- Halonen, Marja & Antti Nevanlinna 1983:
Paloavusta vakuutusyhdistyksiin. Helsinki:
 Keskinäisten Vakuutusyhdistysten Liitto.

- Heininen, Jukka 2013: "Markkinoiden muodonmuutoksia. Turun markkinat vuoden 1827 suurpalosta markkinajärjestelyihin 1867". Pro gradu-tutkielma, historian, kulttuurin ja taiteen tutkimuksen laitos. Turku: Turun yliopisto.
- Hietala, Marjatta 2002: Fear of fires. Impact of fires on towns in Finland at the beginning of the 19th century. Geneviève Massard-Gilbaud, Harold Platt & Dieter Schott (toim.), *Cities and Catastrophes: Coping with Emergency in European History*, 141–162. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Häggman, Kai 1994: *Perheen vuosisata: Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Jernvall, Matthias 1853: *Wärsyt, joita yksi turkulainen M. J. itteeseen hyräili muistaissansa sitä kowaa ja haikaa yötä 4:n ja 5:n päivän välillä syyskuussa w. 1827, jona hän Turun kaupungin palon tähden, ynnä tuhanten ystäväinsä kanssa, täytyi lapsinensa paeta ja jättää majansa ja tawaransa tulen saalihiksi*. Verkkojulkaisu <<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2017-00014791>> (luettu 8.9.2020).
- Jutikkala, Eino 1957a: *Turun kaupungin historia 1856–1917*. Ensimmäinen nide. Turku: Turun kaupunki.
- 1957b: *Turun kaupungin historia 1856–1917*. Toinen nide. Turku: Turun kaupunki.
- 1962: Turun suurpalon vaikutus tonttien omistukseen ja omistajiin. *Historiallinen Arkisto* 58, 337–353. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Jutikkala, Eino 1999: Great Fires in Finnish Cities. Martin Körner (toim.), *Stadtzerstörung und Wiederaufbau: Destruction and reconstruction of towns*, 239–254. Bern: Verlag Paul Haupt.
- Kalpa, Harri 1971: *Muuttuva kaupunki, Turku eilen ja tänään II*. Turku: Turun Sanomat.
- Keskinen, Jarkko 2012: *Oma ja yhteinen etu. Kauppiaiden keskinäinen kilpailu ja yhteistyö Porin paikallisyhteisössä 1765–184*. Turun yliopiston julkaisuja 345. Turku: Turun yliopisto. Verkkojulkaisu <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5150-5>> (luettu 27.9.2020).
- Koukkunen, Heikki & Mikael Kasanko 1977: *Helsingin ortodoksinen seurakunta 1827–1977*. Helsinki: Helsingin ortodoksinen seurakunta.
- Laaksonen, Hannu 2007: *Turun historiaa kahdeksalta vuosisadalta*. Turun historiallinen arkisto 59. Turku: Turun Historiallinen yhdistys.
- Lee, Robert & Richard Lawton 2001: Port development and the demographic dynamics of European urbanization. Richard Lawton & Robert Lee (toim.), *Population and Society in Western Europe Port-Cities, c. 1650–1939*, 1–36. Liverpool Studies in European Population: Liverpool University Press.
- Lilius, Henrik 1985: *Suomalainen puukaupunki: Trästad i Finland = The Finnish Wooden Town*. Rungsted Kyst; Hfors: Anders Nyborg a/s; Akateeminen kirjakauppa.
- Nikula, Oscar 1972: *Turun kaupungin historia, 1809–1856*. Turku: Turun kaupunki.
- Ollila, Anne 2012: *Turku vanhoissa valokuvissa 1865–1915*. Helsinki: SKS.
- Ollila, Tarja 2013: Tutkimusretkelle Turun kaupunginarkistoon. *Genos* 84 (4): 230–236.
- Paasikivi, Sofia 2016: "Waikioita Waiwoja Watasta. Kolera ja siitä käyty keskustelu 1800-luvun Turussa". Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. Verkkojulkaisu <<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016042710481>> (luettu 8.9.2020).
- Paloheimo, Maare 2012: *Business Life in Pursuit of Economic and Political Advantages in Early-nineteenth-century Finland*. Jyväskylä studies in humanities, 195. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Verkkojulkaisu <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4992-1>> (luettu 7.9.2020).
- 2017: Petitioning the Tsar for Help. Survival Strategies of an Impoverished Finnish Merchant after the Great Fire of Turku (1827). *Journal of Finnish Studies* 20 (1): 217–246.
- 2018: Kauppiat kahden kirkkokunnan kaupungissa: Helsingiläiskauppiaiden kiista luterilaisen kirkon ylläpidosta 1820–1830-lukujen vaihteessa. *Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja* 108 (1): 41–66.
- Rinne, Toivo T. 1965: Suomen sodasta kaupungin paloon. C. J. Cardberg (toim.), *Turun seitsemän vuosisataa*, 147–176. Turun historiallinen arkisto 18. Turku: Turun Historiallinen yhdistys.
- Salmi, Hannu 2017: Catastrophe, emotions and guilt. The great fire of Turku 1827. Deborah Simonton & Hannu Salmi (toim.), *Catastrophe, Gender and Urban Experience, 1648–1920*. 121–138. London: Routledge.
- Salmi, Hannu 2020: "Muusien asuinsija". Turku vuoden 1827 katastrofiutisoinnissa. *Historia nyt!* 3: 46–48.
- Savolainen, Panu 2014: Suuren kaupunkipalon varalta... Palovakuuttaminen yhteisöllisenä käytäntönä eräessä ruotsalaisessa kaupungissa *Ennen ja nyt: historian tietosanomat*. Verkkojulkaisu <<https://www.ennenjant.net/2014/11/suuren-kaupunkipalon-varalta-palovakuuttaminen-yhteisollisena-kaytanta-erassa-ruotsalaisessa-kaupungissa>>

SUOMEN PRESIDENTTIEN ESIPOLVET

Suomen Sukututkimusseuran satavuotisjuhlateoksen kirjoittaja filosofian tohtori Tiina Miettinen avaa Suomen presidenttien esivanhempien kautta maan historiaa aina keskiajan rälssisuvuista 1900-luvun työläiskortteleihin. Presidenttien esipolvien muodostamat sukuverkostot ulottuvat laajalle, ja he ovat sukua tuhansille tavallisille suomalaisille. Henkilötarinoiden lisäksi teoksessa pohditaan sukutaustan merkitystä sekä siinä tapahtuneita muutoksia Suomen itsenäisyyden ajalla.

Satavuotisjuhlakirjaan on koottu Suomen Sukututkimusseuran Vuosikirjoissa aiemmin julkaistut presidenttien esipolvitutkimukset fil. maist. Arto Hautalan täydentäminä ja korjaamina. Teoksessa on myös Hautalan laatima tasavallan presidentin Sauli Niinistön esipolvitutkimus. Koossa on siten ainutlaatuinen kokoelma sukutauluja, joiden kautta voidaan kurkistaa presidenttien sukutaustaan.

Tiina Miettinen: **Tasavallan juuret. Suomen presidenttien esipolvet.** Suomen Sukututkimusseuran Julkaisuja 60. Helsinki 2017. 192 sivua.

Juhlakirjan hinta on 10 euroa ja sitä voi ostaa Tiedekirjasta ja Akateemisesta kirjakaupasta. Seuran jäsenet saavat Tiedekirjassa 30 prosentin jäsenalennuksen.

Tiedekirja

(Snellmaninkatu 13, Helsinki)
www.tiedekirja.fi
tiedekirja@tsv.fi

- vuosina-1785-1807-2/#identifier_55_942> (luettu 2.9.2020)
- Suikkari, Risto 2007: *Paloturvallisuus ja kaupunkipalot Suomen puukaupungeissa: historiasta nykypäivään*. Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto 42. Oulu: Oulun yliopisto.
- Turunen, Riina 2017: *Velka, vararikko ja tuomio. Konkurssi ja sen merkitykset 1800-luvun suomalaisissa kaupungeissa*. Jyväskylä studies in humanities 335. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Verkkojulkaisu <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7256-1>> (luettu 8.9.2020).
- Teräs, Kari 2013: *Kauppaneuvos Johan Gustaf Nordström (1865–1953). Suomen talouselämän vaikuttajat*. Studia Biographica 8. Helsinki: SKS. Verkkojulkaisu <<http://www.kansallisbiografia.fi/ezproxy.jyu.fi/talouselamivaikuttajat/?iid=274>> (luettu 2.6.2020).
- Uotila, Merja 2014: *Käsityöläinen kyläyhteisönsä jäsenenä: prosopografinen analyysi Hollolan käsityöläisistä 1810–1840*. Jyväskylä studies in humanities 237. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Verkkojulkaisu <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5943-2>> (luettu 8.9.2020).
- Vainio-Korhonen, Kirsi 1998: *Käsin tehty – miehelle ammatti, naiselle ansioiden lähde: Käsityötuotannon rakenteet ja strategiat esiteellisessä Turussa Ruotsin ajanlopulla*. Historiallisia tutkimuksia 200. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- 2010a: *Kaupan ja käsityön ammattikasvatus*. Hanska, Jussi & Kirsi Vainio-Korhonen (toim.), *Huoneentaulun maailma. Kasvatus ja koulutus Suomessa keskiajalta 1860-luvulle*, 221–257. Helsinki: SKS.
- 2010b: *Turun tytöt ja naiset 1600–1700*. Anu Lahtinen, Sini Ojala & Kirsi Vainio-Korhonen (toim.), *Naisten kaupunki: Turkulaisten naisten historiaa*, 69–128. Turku: Turun Historiallinen yhdistys.
- 2018: *Musta-Maija ja Kirppu-Kaisa: Seksi-työläiset 1800-luvun alun Suomessa*. Helsinki: SKS.
- Wirilander, Kaarlo 1974: *Herrasväkeä. Suomen säätyläistö 1721–1870*. Historiallisia tutkimuksia, 93. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.